

Bart Demyttenaere

Mannen van God

In Mannen van God, het tweede deel in zijn drieluik over de Kerk, toont Bart Demyttenaere aan de hand van een aantal portretten het gezicht van de Kerk in België anno 2007. Daarbij gaat hij geen enkel netelig onderwerp uit de weg, zoals ook mag blijken uit onderstaande voorpublicatie.

In het centrum van Brussel, pal in het drukke uitgaanskwartier tussen de Grote Markt en het Fontainasplein, ligt het hart van de parochie van Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand. Pastoor Johnny De Mot (52) woont in de pastorij achter de kerk. Vijf jaar geleden heb ik hem leren kennen als een sociaal gedreven priester die samen met een goed georganiseerd team van bezielde medestanders het dagelijkse gevecht tegen het onrecht van de armoede in al haar gruwelijke facetten aangaat. Hoever mag de Kerk in haar concrete maatschappelijke engagement gaan? Volgens Johnny De Mot kan de Kerk in haar strijd voor een meer rechtvaardige wereld nooit ver genoeg gaan.

'Ik zal mijn "blijde intrede" in Brussel nooit vergeten. Toen ik hier op 1 juli 1987 arriveerde, kwam ik erachter dat de pastoor in kwestie gewoon weggegaan was. Hij had niets achtergelaten. Ik kon zelfs niet binnen in de pastorij, want de sleutels had hij ook meegenomen. Een half uur voor mijn eerste mis, stond een dame mij aan de kerkdeur op te wachten. Zij stelde zich voor als zuster Brigitte. De sympathieke dame heeft mij toen overal geïntroduceerd. In mijn eerste zondagsmis zaten welgeteld vijftien mensen. Ik schrok echt van het kleine aantal. Op de tweede zondag van juli schoten er nog zeven over. Zeven! De andere acht waren naar verluidt op vakantie vertrokken. Op dat ogenblik werd het mij duidelijk dat ik hier het meest nodig was. Werk genoeg in Brussel.

'De gemeenschap van Onze-Lieve-Vrouw van Goede Bijstand is van een grootstedelijke parochie naar een keuzeparochie geëvolueerd, met een sterke gemeenschap die er in de eerste plaats voor kiest dat het leven wordt gevierd. Mijn medebroeder Tjeu Peters en ik vinden het belangrijk dat deze parochie zich zowel verticaal als horizontaal engageert. Horizontaal in de vele werkingen en onze keuze voor armen en alleenstaanden. Verticaal in een degelijke, gedragen liturgie die tegelijkertijd aansluit bij de tradities en op haar beurt traditie voor de toekomst wil maken. De meeste kerkgangers komen van ver. Slechts een minderheid woont bij wijze van spreken onder de kerktoren. Onze voorzanger rijdt iedere zondag van Oostende naar Brussel. Heel wat gelovigen leggen tientallen kilometers af om aan onze zondagsmis deel te nemen. In twintig jaar tijd is de parochie stevig gegroeid. De meeste mensen komen hier samen omdat ze zelf in hun leven een zware kwetsuur hebben opgelopen. Velen zijn met een bedrogen gevoel uit hun kerk of zelfs dé Kerk weggegaan. Vernederd omdat ze vrouw zijn. Weggeduwd omdat hun als uitgetreden priester in hun vroegere parochie geen erkende plaats werd gegund. Weggejaagd omdat hun pastoor er nog steeds van overtuigd is dat hij almachtiger is dan God zelf.

'Met onze sterke, hechte parochieploeg proberen wij al die mensen een warme plek te bezorgen. Wij besteden veel aandacht aan een levensnabije en verzorgde liturgie, waarin God en het mysterie zijn plaats heeft. Op Witte Donderdag organiseren wij in de kerk een uitgebreide sedermaaltijd en wassen we elkaars voeten.

'Vier of vijf keer per jaar verzorgen wij de zondagsviering die op televisie wordt uitgezonden. Op die momenten vormen wij een parochie van enkele honderdduizenden Vlamingen en Nederlanders. Sommigen vragen zich af of een televisiekijker wel in staat is mee te vieren. Mijn antwoord is dat wij dankzij dat medium in woonkamers binnenkomen waar haast niemand meer op bezoek komt. Wij verzorgen een virtuele, maar levendige viering voor vereenzaamde bejaarden en gekwelde mensen. Wij komen in alle gevangenissen en vieren mee met alle ziekenhuizen en bejaardenhomes. Toen Samson & Gert op Eén in plaats van op Canvas werd uitgezonden, vierden vele kleine kinderen even met ons mee. Het verrast me nog steeds dat er zoveel mensen zijn die ons na een tv-mis aanspreken of reageren op een tekst die hen heeft geraakt.'

'Steeds meer parochies hebben het tegenwoordig moeilijk. Een levende gemeenschap hangt niet uitsluitend af van een goede liturgie, maar ze bouwt zichzelf op. De leden vinden steun bij elkaar. Onze zondagsviering duurt twee uur en bestaat uit twee belangrijke delen. Na de eucharistieviering in

de kerk, is er de gelegenheid om elkaar met een glaasje porto of een frisse pint nog beter te leren kennen. Midden in deze reusachtige stad waarin heel veel thuislozen leven, is onze gemeenschap een teken van verzet. Kom zondag maar eens een kijkje nemen. Je zult bedelaars zien die aan de deur staan te wachten. En veel miserie, die onverwacht de weg naar binnen vindt. Onze gemeenschap is open, heel divers en vooral kritisch voor zichzelf. Vriendschap heet het lint dat de sterke interpersoonlijke verschillen bijeenhoudt. We zien elkaar graag en worden even graag door elkaar gezien. Dromen zijn geen bedrog. Samen maken we onze gemeenschappelijke droom waar en we doen soms gekke dingen om onze droom te realiseren. Zo is erin onze gemeenschap ruim plaats voor eigenaardige mensen. Mensen die eigen-aardig of op een andere manier geaard zijn. Armen en thuislozen, die zich alleen met behulp van alcohol nog staande houden, homo's en lesbische mensen die onze zegen over hun vriendschap vragen. Allemaal mensen die zich vasthouden aan de levende God en aan de gemeenschap die hen niet beschuldigend nawijst maar hen waardeert om de mensen die ze zijn. Onze gemeenschap gaat nieuwe vormen van armoede, mensenhandel, huisjesmelkerij, vluchtelingen en mensen zonder papieren niet uit de weg. Wij verstoppen ons niet achter hoogdravende woorden en gebeden. Vaak hebben wij geen pasklare oplossingen voor ingewikkelde problemen, maar we ontlopen ze niet. Mensen zijn ook met hun onmacht, hun woede en hun diepste ontgoochelingen bij ons welkom. We kunnen de onmacht en de ellende niet oplossen, maar ze een beetje verlichten door ze samen te dragen.

'De kerk is altijd open. Mensen vinden het belangrijk dat ze even in en uit kunnen lopen om een kaarsje te branden. Het aansteken van een kaars kan zoveel betekenen. Het oplichtende vlammetje kan zowel machteloosheid en verdriet als hoop en verwachting uitdrukken. Ze kan een blijk van warmte, romantiek en tederheid zijn. Kerken worden helaas vooral met spirituele dingen geassocieerd, terwijl de tederheid van God en de aantrekkelijkheid van Jezus ook een seksuele connotatie hebben. Wat trekt vele mensen immers in Maria aan? Mensen mogen dankbaar zijn voor de seksuele gevoelens waarmee ze geschapen zijn. Erotiek is het mooiste geschenk van de schepping.

'Heel wat buurtbewoners komen hier even binnen. De meest verschillende mensen. Hun aantal stijgt. Niet alleen de zondagsviering trekt veel volk. Ook tijdens wekdagen ligt de kerk er zelden verlaten bij. Mensen komen langs omdat de kerk toegankelijk is. Op vrijdagavond staan de deuren van acht tot middernacht open en zijn er twee parochianen die onopvallend aanwezig zijn voor eventuele bezoekers die nood hebben aan een praatje. Ze klampen de mensen niet aan, maar zitten achteraan in de zetels. In de knusse zeteltjes kunnen degenen die eraan toe zijn even uitrusten. Wie moe is, mag er ongestoord een dutje doen. Zei Theresia van Lisieux immers niet dat God ook van slapende kindjes houdt? Mensen mogen er hun krant lezen of in een boek bladeren. Ze mogen er ook nukkig en boos wachten tot ze gekalmeerd zijn. Ook dat zijn vormen van zelfreflectie en gebed.'

'Jarenlang heb ik als straathoekwerker met jongens uit de prostitutie gewerkt. Mijn taak bestond er vooral in aanwezig te zijn. De prostitués van de buurt kennen mij intussen goed. Sommigen komen bij het beeld van Onze-Lieve-Vrouw een kaarsje branden. Om haar te bedanken dat ze een goede cliënt hebben gehad of om haar zegen voor de komende nacht af te smeken. Het is immers hun inkomen. Voor enkelen is de prostitutie een zekerheid, voor de meesten is het een hel. De hele week lang kan men hier met al zijn leed terecht. Soms in groep, maar meestal anoniem.

'Als onze deuren op zondag openstaan en ik achter het altaar het dankgebed uitspreek, zie ik altijd jonge prostitués van hun werk terugkeren. Bij het voorbijgaan houden ze vaak even halt en steken spontaan hun hand naar mij op. Sommigen vallen tijdens de dienst gewoon binnen en sluiten bij de kring rond het altaar aan. Niemand stelt vervelende vragen. De gezangen van de gemeenschap drukken immers de taal van het hart uit.

'Tijdens de consecratie van een huwelijksplechtigheid kwam er een vrouw binnengestrompeld. Ze was stomdronken en kon nog amper op haar benen staan. Op het ogenblik waarop ze het schaalte met het levende brood aanraakte, veranderde haar houding. Het leek wel alsof ze op slag nuchter was. Waarschijnlijk herkende de vrouw wat er daar gebeurde. Wellicht voerden haar herinneringen haar terug naar de grote dag waarop ze haar eerste communie deed. In een smetteloos wit jurkje en met mooie toekomstdromen. De verlopen, door het leven getekende vrouw werd opnieuw een kind van zes jaar. Opeens griste ze de beker van het altaar en dronk hem tot op de bodem leeg. Daarna stootte ze een schelle schreeuw uit en begon luidkeels te huilen. Alle levenspijn welke in grote gulpen op. Ten slotte is ze gaan zitten en ze heeft het verdere verloop van de viering rustig gevolgd. Ik vind het

belangrijk dat mensen op hun eigen manier met ons mogen meevieren. Als gemeenschap moeten wij leven met het leed van deze stad. In de eerste plaats kiezen we voor de minsten, maar zonder de anderen uit te sluiten. Jezus' voorkeur ging uit naar de armen, maar hij was niet te beroerd om ook bij de rijke Zacheüs en Nicodemus op bezoek te gaan. Hetzelfde geldt voor onze gemeenschap. Wanneer wij samen feesten en eten, vieren wij een oud verbond. Dat is de essentie van onze samenkomsten. Het draait niet om onszelf. Wij vormen geen gesloten elitaire club, waar men zonder lidkaart niet binnenkomt. Drempels zijn er niet. Dat is zelfs letterlijk het geval, want onze kerk ligt op het niveau van de straat. De strompelende mens, de hinkende mens, de man of vrouw in een rolstoel en de gegoede burgervrouw zijn hier van harte welkom. Zelfs ik mag hier naar binnen.

'Ik heb altijd op de steun van mijn oversten kunnen rekenen, maar niet altijd op hun goedkeuring. Kardinaal Danneels heeft ons verschillende keren gezegd dat wij een laboratoriumfunctie hebben. Wij mogen dingen uitproberen en in een aantal zaken het voortouw nemen.'

'Natuurlijk weten mijn oversten heel goed in welke branche ik werk. Tijdens straatbezoeken heb ik altijd condooms en glijmiddel voor de jongensprostitués op zak. Dit draagt zeker niet de goedkeuring van iedereen weg. Sommigen vinden dat ik te veel met maatschappelijk werk bezig ben. Mijn oversten vergeten weleens dat de concrete diaconie essentieel is in het priesterschap. Of men vergeet dat in onze parochie minstens evenveel aandacht gaat naar liturgie, verkondiging, catechese en sacramenten. En niet alleen in onze parochie. De voorbije twintig jaar heb ik zowat overal in het land een homilie verzorgd of een getuigenis neergezet. Bovendien werk ik nog steeds met religieuzen samen, ook met leden van contemplatieve gemeenschappen.'

'In het verleden zijn er weleens harde woorden gevallen. Ik geef toe dat ik niet de gemakkelijkste ben. Ik ben niet de braafste, maar evenmin de stoutste. Dat laatste geldt ook voor mijn oversten. Maar er is altijd een open dialoog geweest. Ik heb het nooit meegemaakt dat een beleidsverantwoordelijke de deur definitief voor mijn neus dichtsmeeft. Er kon altijd gepraat worden. Harde woorden zijn ook woorden. Ik heb het grote voordeel dat mijn deken, mijn bisschop en de kardinaal heel toegankelijke mensen zijn die de situatie van Brussel goed kennen omdat ze zelf in de buurt wonen.'

'Ondanks het feit dat ik af en toe aan mezelf en mijn geloof twijfel, ben ik ervan overtuigd dat ik de juiste weg heb gekozen. Ik ben een gelukkig man, omdat ik in mijn leven onvoorstelbaar mooie dingen heb gekregen. De verregerende solidariteit van mensen en de diepe ervaring van Gods permanente aanwezigheid bieden mij houvast. Wanneer ik alleen tussen duizenden andere mensen op de Boulevard Anspach loop, weet ik dat iemand op mijn ritme met me meegaat. Op de meest onverwachte momenten neemt God mij bij de hand. Hij is er altijd.'

'Met momenten ben ik heel kwaad op de Kerk en op de rijken, die met hun geld kunnen smijten terwijl wij elke eurocent moeten omdraaien om het voortbestaan van onze werkingen te kunnen verzekeren. Maar uiteindelijk is de warme solidariteit van mensen gelukkig veel groter dan mijn spontane, ongecontroleerde en menselijke oprispingen van woede en onmacht.'

'Op de dag van mijn priesterwijding heb ik 's middags nog meegegeten in het onthaalcentrum voor thuisloze mannen, waar ik destijds woonde. Toen ik op het punt stond naar Dilbeek te vertrekken, hield een van die mannen me tegen. "We hebben een geschenk voor jou, Johnny." Als groene jongen verwachtte ik dat ik een plant zou krijgen. Ik had gelijk. Ik kreeg een plant. Nadat ik hen bedankt had en verder wilde gaan, volgde nog een tweede geschenk: een doos van een meter lang en een halve meter breed, gevuld met alle mogelijke soorten sigaren van Corps Diplomatique. Toen ik nog rookte, was dat mijn favoriete merk. Gedurende vele maanden hadden die goede mannen zich voor mij uit de naad gewerkt. Ze kregen destijds iedere dag vijftig frank zakgeld, waarmee ze de metro, de bus, shampoo, kledij, sigaretten, postzegels en schoenen moesten betalen. In plaats van de metro of de bus te nemen, waren ze te voet gegaan. In plaats van een pakje sigaretten te kopen, hadden ze hun sigaretten zelf gerold. In plaats van zich met dure shampoo te wassen, hadden ze een eenvoudig stuk zeep gebruikt. En dat allemaal om mij een doos sigaren te kunnen offeren. Offeren is het juiste woord. Die thuisloze mannen hebben zware offers gebracht. Ik kan je de sigaren niet laten zien, want ik heb ze allemaal opgerookt. Ik hoop dat de rook van mijn Corps Diplomatiques als wierook naar de hemel is opgestegen, zodat Onze Lieve Heer er ook wat aan gehad heeft. In plaats van cadeaus drong ik er bij mijn priesterwijding op aan geld voor onze werking in Brussel over te maken. Er is toen

heel veel geld gestort, maar iedereen gaf van zijn overschot terwijl de armen weggaven wat ze zelf niet eens hadden. Ik heb minstens drie levens nodig om die doos sigaren te verantwoorden.'

'Er wordt steeds meer van een priester verwacht. Hij moet niet alleen goed kunnen preken en voorgaan in de liturgie. Hij moet er altijd, overal en liefst zo snel mogelijk zijn. Meer dan vroeger moet een priester over de vaardigheden van een goede manager beschikken, want meestal draagt hij de verantwoordelijkheid over meerdere parochies. Een priester die niet met een computer kan omgaan, is een grote sukkelaar. En velen kunnen dit niet.

'Het is een feit dat het aantal priesters zienderogen achteruitgaat. Nu, ik vraag niet om extra priesters. Ik vraag om meer medewerkers die voor hun engagement een eerlijk loon ontvangen. Vroeger was de priester de centrale figuur van een parochie. Priesters waren belangrijk. Té belangrijk. Als plaatselijke notabelen bepaalden zij in zekere zin het leven van hun parochianen. De sacramenten verleenden hun macht, terwijl een sacrament nooit als een machtsinstrument is bedoeld. Vandaag kent de priester weer zijn plaats. Hij is als Jezus in zijn tijd. Onmachtig, maar krachtig in de dienstbaarheid. Vredevol en niet veroverend. Arm en niet bezittend. Die evolutie is voor vele priesters verdomd moeilijk. Heel wat collega's worstelen met ernstige problemen. Velen zoeken hun heil in de drank. Ze drinken om hun eenzaamheid te vergeten, om zich sterker voor te doen dan ze in feite zijn, om weerwerk te kunnen bieden aan degenen die denken dat ze slimmer of beter zijn. Meer dan ooit hebben priesters nood aan een degelijke begeleiding en aan zussen, broers, vaders, moeders, vrienden en vriendinnen bij wie ze terecht kunnen. En een partner. Ik zou een oproep willen doen aan de heren van het Vaticaan: gun de priesters een levenspartner. Een mens is immers niet gemaakt om alleen te leven. En priesters zijn ook mensen!

'Soms zou ik de bisschop van Rome voor een officieus bezoek aan de hoofdstad van Europa willen uitnodigen. Hij mag dan bijvoorbeeld incognito een tijdje in ons pastoraal werk meedraaien. Hij zou schitterend dienstwerk kunnen verrichten bij de jongens in de prostitutie, tussen de meisjes in de mensenhandel, bij de dronken thuislozen op de trappen van de Beurs. Op vrijdagavond mag hij de permanentie in de kerk op zich nemen en luisteren naar de eenzaamheid van de mensen. Overdag mag hij vele uren bidden voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de Wijnrank, terwijl tientallen mensen binnenkomen om een kaarsje aan te steken. Natuurlijk moet hij de toiletten van de thuislozen regelmatig van vers toiletpapier voorzien. Dat zeg ik niet om hem belachelijk te maken, want dat dienstwerk wordt hier van ieder lid van de gemeenschap verwacht.'